

Politikk i en brytningstid

Kirsti des Bouvrie Thorsen

Valgkampen er begynt og politikerne kappes om å skulle lede oss inn i framtiden på den tryggeste stien. I Tromsø er Arctic Center-saken samtidig oppe på oppløpssiden, og aktualiserer noen av de mest sentrale temaene ved stortingsvalget 2021: koronakrisen, klimakrisen og naturkrisen.

Det som er blitt en av de viktigste lokale symbolsakene i senere tid, står mellom et «business as usual»-alternativ og et «tenk nytt»-alternativ. Førstnevnte er den velkjente oppskriften med å la prinsippet om fortsatt økonomisk vekst trumfe ethvert annet hensyn. Sistnevnte er utfordringen for fremtiden, slik Jonas Gahr Støre oppsummerer den i innledningen til Arbeiderpartiets partiprogram 2021–2025: å få [«opp tempoet på klimaomstillingen uten at folk hektes av»](#).

Striden om prosjektet står ikke lenger mellom næringslivet og en håndfull naturelskere og idealister, men mellom tilhengere av en gammel og en ny verdensanskuelse i samfunnet generelt. Eller vi kan kalle det et gammelt og et nytt paradigme.

Et paradigme er hele samfunnets måte å tenke om viktige sider av virkeligheten, der en type problemløsning er akseptert som forbilledlig. Overgangen fra et paradigme til et annet skjer gjennom kriser, kjennetegnet ved en radikal uenighet. Etter hvert vinner det nye paradigmet frem og fortrenger det gamle. Endringen fremstår som en revolusjon idet den gir både en avgjørende ny måte å tenke på og en ny utvikling.

For eksempel var slaveriet en gang den mest naturlige og hensiktsmessige måten å drive verdensøkonomien på, basert på en forståelse av verden som inndelt i ulike menneskeraser, der noen raser var hevet over andre i verdi og kunne forbruke dem. I dag er det utenkelig å kunne godta dette som en løsning, og tenkemåten fremstår som fullstendig forkastelig. Overgangen fra det ene til det andre paradigmet var lang og vond, jamfør den amerikanske borgerkrigen 1861–1865.

Det gjeldende paradigmet de siste århundrene har vært at mennesket fritt kunne forbruke og drive rovdrift på naturen, utfra en forståelse av mennesket som hevet over og uavhengig av den øvrige naturen, mens ressursene ble ansett som uendelige. Nye innsikter om klimaendringer og tap av natur har derimot fremprovosert nødvendigheten av å revurdere hele dette synet, forkaste det, og søke etter et nytt forhold til naturen og løsninger på problemene vi står overfor.

I begynnelsen går et paradigmeskifte sakte, der de nye innsiktene i lang tid mangler gehør, blir hånet og ignorert. Så følger en tid med bredere aksept, men der tvil og nøling råder. Nå er vi inne i den fasen der det nye virkelighetsbildet har nådd massiv oppslutning, modenhet og tyngde, og begynner å fortrenge det gamle. Det er her striden mellom de to topper seg.

Utviklingen er drevet fram av både lokale og internasjonale krefter, og nå skjer den raskt. Samfunnet er i ferd med å vendes i en radikalt ny retning. Vi nærmer oss naturen igjen, og innser menneskets plass som en del av den, avhengig av de øvrige delene. Tanke begynner å vise seg i handling. Blant folk flest ser vi det gjennom nye trender som delingsøkonomien og interessen for dyrking av mat. I næringslivet ser vi det gjennom innovasjon uten sidestykke. I politikken ser vi det i forpliktende avtaler, økte ambisjoner, endrede lovverk og nye initiativer.

Jusprofessor Beate Sjøfjell har ledet et [internasjonalt forskningsprosjekt](#) som i vår leverte et omfattende reformforslag til EU. Kjernen i rapporten er forslaget om at EU endrer selskapsretten og klargjør at selskapers formål skal være «bærekraftig verdiskaping innenfor planetens tålegrensener». En slik endring vil også Norge følge. Dette forslaget avslører idéen om at selskaper eksisterer for å maksimere aksjonærenes profitt som myte, og forplikter næringslivet til å bli bærekraftig.

Dette nye prinsippet er fjernt for AC. Uansett hva ulike politiske partier i Tromsø under tiden kan ha diskutert som kompromissløsninger for prosjektet, kan disse aldri bli annet enn kosmetiske tiltak for å dekke over et massivt angrep på natur og klima. Det er alt annet enn bærekraftig.

Å stå med ett bein i to forskjellige verdener er ikke mulig. Til syvende og sist må politikerne i Tromsø kommune velge hvilket virkelighetsbilde de selv vil slutte seg til, og ta skrittet.

AC vil i dag bety brudd på talløse bestemmelser i internasjonale, nasjonale og lokale lover, regler og avtaler, i partienes egne politiske program og styringsplattformer. Det at kommunepolitikerne likevel fremdeles overveier å vedta prosjektet, viser hvordan vi er inne i en brytningstid: Det nye virkelighetsbildet har fått gjennomslag, men politikerne strever ennå med å ta det inn over seg, overbevise de siste tvilerne, og ikke minst finne ut hvordan dette skal omsettes i prioriteringer. Menneskesinnet har en tendens til å gå for kjente, men dårlige løsninger heller enn å bevege seg ut i det ukjente.

Det at vi befinner oss midt i et paradigmeskifte kommer også tydelig til uttrykk gjennom den heftige debatten som AC-saken har vekket. Befolkningen er splittet på midten, der den ene delen ikke lenger godtar logikken prosjektet er tuftet på.

Ingen av leirene kan se utelukkende på sin side av regnestykket for å avgjøre hva som er et riktig valg. Som i enhver økonomisk investering må man vurdere de forventede inntektene opp mot kostnadene for å se om den netto gevinsten gjør investeringen fornuftig.

For å være for AC, må man først komme fram til at 100 arbeidsplasser + flere gjestedøgn i Tromsø + økt overnattingstilbud + betalingsbasert fritidstilbud ER STØRRE ENN klimautslipp + rasert fjell + destruksjon av rødlistet myr + tap av naturmangfold + tap av samisk reindrift på Kvaløya + utkonkurrering av eksisterende beite- og reiselivsnæring + forstyrrelse av samiske minnesmerker + uforutsette kommunale utgifter + spolert utsikt mot sørvest + lysforurensning + tap av gratis fritidstilbud etter allemannsretten + byutvidelse + konsekvenser for naboer + trussel for omkringliggende vernet natur. For å være imot AC, må man komme fram til det motsatte.

Men deretter må man også se på den forventede netto gevinsten, og vurdere: Er det verdt det? Eller er det mulig å oppnå samme resultat på en alternativ, billigere og enklere måte?

Forskerne Arne Johan Vetlesen og Knut Ivar Bjørlykhaug har nylig gitt ut en [bok](#) der de tar for seg det voksende fenomenet økologisk sorg, som brer om seg i Norge og internasjonalt. Dette begrepet brukes for å betegne noen av de negative følelsene vekket av massive endringer i natur og klima. AC-prosjektet krenker folks dypeste verdier i det nye virkelighetsbildet.

Uansett hva utfallet blir i AC-saken i kommunestyret, vil det vekke sterke reaksjoner. Politikerne vil få unngjelde enten av den ene eller den andre delen av befolkningen.

Å stå med ett bein i to forskjellige verdener er ikke mulig. Til syvende og sist må politikerne i Tromsø kommune velge hvilket virkelighetsbilde de selv vil slutte seg til, og ta skrittet. Enten å være blant de siste som hever seg høyt over naturen og fjerner oss enda mer fra den, eller blant de første som trækker opp nye stier inn i den.

Følg temaet:

[Arctic Center](#) [Det grønne skiftet](#) [Tromsø kommune](#) [bærekraft](#) [naturvern](#)